

Reservasjonsmulighet for helsepersonell handler ikke om å felle en moralsk dom over pasienten eller å hindre pasienten i å få helsehjelp, men om å få beskytte sin integritet.

Etisk bevisste leger presses ut

Olav Magnus S. Fredheim
styreleder Norges kristelige legeforening

SYNSPUNKT

Nylig fjernet Helse- og omsorgsdepartementet den innarbeidede, men ikke lovfestede retten som fastleger har hatt til å reservere seg mot å utføre eller henvisne til etisk omstridt behandling. Dette gjelder henvisning til abort, innsetting av spiral, foreskrivning av de prevensjonsmidlene som kan virke etter befruktning og henvisning til assistert befruktning. Reservasjon innenfor disse områdene har vært akseptert av både Helsetilsynet og Rådet for legeetik.

Hvorfor er reservasjonsrett viktig for legen? Helsepersonells reservasjonsrett bør respekteres på grunn av hensynet til den enkeltes integritet. Integritet er å ha et sett med moralske grunnoppfatninger, og å leve i tråd med disse. Et reservasjonsønske skyldes at å yte behandlingen strider mot legens dype etiske oppfatninger. Vi har alle slike dype oppfatninger som utgjør en sentral del av hvem vi er, vårt selvbilde. Moralsk integritet er tett knyttet til det å vise troskap mot disse dype oppfatningene. Handler man mot disse dype oppfatninger, er det ikke lenger ansvar mellom prinsipper og handlinger, og den integriteten skades.

Hvorfor er reservasjonsrett viktig for samfunnet? Enkelt persons moralske integritet er et gode for samfunnet av to grunner: 1) Samfunn og stat skal legge til rette for det gode liv, og moralsk integritet er en viktig forutsetning for og ingrediens i hver innbyggers gode liv. 2) Det er instrumentelt viktig for samfunnet at hver enkelt innbygger og profesjonsutøver har moralsk integritet: Det fremmer tillit og gode moralske valg som kommer fellesskapet til gode. Historien har vist at profesjonsetikken raskt kan forvitne dersom det ikke er rom for at den enkelte profesjonsutøver kan reservere seg mot uetiske handlinger eller dersom man fjerner de kritiske røstene.

Når bør ønske om reservasjon respekteres? Et reservasjonsønske må være basert på en dyp overbevisning og et klart brudd på denne overbevisningen. Videre må det

RESERVASJONSRETT: Leger som ønsker å reservere seg, må bidra til at pasienten kan få oppfylt sin rett til helsehjelp hos en annen kollega. I praksis vil det ofte innebære en fast avtale med en kollega i kontorfellesskapet eller i nærheten som tar hånd om de aktuelle konsultasjonene, skriver Olav Magnus Fredheim. ILLUSTRASJONSFOTO: SCANDINAVIAN STOCKPHOTO

være en logisk begrunnelse bak ønsket om reservasjon. Et ønske om reservasjon som er i tråd med medisinen egen etikk eller med tradisjonelle etiske normer vil også stå sterkere enn et reservasjonsønske som bryter med allmenn etikk eller tradisjonell profesjonsetikk. For å sikre befolkningen tilgang på nødvendige helsetjenester, er det imidlertid avgjørende at helsepersonell ikke skal kunne reservere seg mot livsviktig behandling der prognosen forverres dersom behandlingen må utsettes.

Dette gjelder også alvorlige tilstander som oppstår som komplikasjon etter behandlinger som helsepersonellet har reservert seg mot. Det kan heller ikke forsvares

å reservere seg mot å behandle grupper av pasienter eller spesielle sykdommer.

Hvordan bør reservasjon skje? Leger som ønsker å reservere seg, må bidra til at pasienten kan få oppfylt sin rett til helsehjelp hos en annen kollega. I praksis vil det ofte innebære en fast avtale med en kollega i kontorfellesskapet eller i nærheten som tar hånd om de aktuelle konsultasjonene. Pasienten bør så tidlig som mulig informeres om at legen vil reservere seg. Dersom pasienten opplyser om kontaktsaken ved timebestilling, er det trolig mest smidig og skånsomt at pasienten allerede da får informasjon både om legens reservasjon og om hvordan pasienten skal gå frem for å få ivaretatt sin rett til helsehjelp. I de tilfellene

legen selv skal formidle sin reservasjon til pasienten, er det viktig at legen gjør dette med omtanke og uten fordømmelse.

Hvordan håndtere reservasjonsretten? Dersom alle legene i et område reserverer seg mot en type behandling eller henvisning, kan det by på praktiske problemer å oppfylle pasientens rett til helsehjelp. I en slik situasjon bør kommunen ved nyansettelser ha anledning til samme praksis som gynekologiske avdelinger har i dag. Gynekologiske avdelinger har rett til å foretrekke jobbsøkere som ikke vil benytte reservasjonsretten hvis det er nødvendig for fortsatt å kunne tilby abortinngrep. Terskelen for slik forskjellsbehandling av søkere bør være svært høy.

Reservasjonsmulighet for helsepersonell handler ikke om å felle en moralsk dom over pasienten eller å hindre pasienten i å få helsehjelp, men om å få beskytte sin integritet. Det vil vanligvis være mulig å finne smidige løsninger slik at både legens integritet og pasientens rett til behandling blir ivaretatt. Helse- og omsorgsministerens innstramming fører til at etisk bevisste kristne fastleger presses ut av stillingene sine. Det er naturligvis ille for de fastlegene det gjelder. Men først og fremst gir det grunn til dyp bekymring at profesjonen ensrettes og at de kritiske røstene fjernes. Bekymring både over flertallets intoleranse overfor mindretallet og bekymring for hvordan medisinen vil utvikle seg.

SAGT

Bare en kirke som har endret seg grunnleggende i liberal retning kan vise ekte åpenhet.

Knut Olav Åmås, kultur- og debattredaktør i Aftenposten

Jeg er trolig den første polske utenriksministeren som sier dette: Jeg frykter tysk makt mindre enn tysk passivitet.

Radoslaw Sikorski, ifølge Stavanger Aftenblad

Hvis man lever som kristen, så går man til messe på søndagene.

Alois Brodersen, sogneprest i St. Paul kirke, til Bergens Tidende

Aschehougs Verdenshistorie én til fire, som jeg leste i fjerde klasse. Særlig bind to om midalderen.

Frank Aarebrot, om bøker som formet ham, til DN